

* Đoàn Thanh Liêm

Như ta đã biết Xã Hội Dân Sự (XHDS) có hai vai trò, đó là vừa làm Đòi Tác và vừa làm Đòi Trừng Đòi Vừa Nhà Nợ (Counterpart/Counterbalance). Và chỉ khi nào XHDS làm tròn được cả hai vai trò này, thì quĩc gia mới tránh được nạn đói tài chuyên chế do giĩi cấp m quyĩn thĩĩng áp đĩĩt lên trên xã hĩĩi, như ta đã thấy trong các chế đĩĩ phát xĩĩt hay chế đĩĩ tài toàn trĩĩ cĩĩng sĩĩn.

Trong bài này, chúng ta chú trĩĩng đĩĩn vai trò thĩĩ nhĩĩt cĩĩa XHDS, đó là làm Đòi Tác vĩĩ Nhà Nợ. Còn vai trò làm Đòi Trĩĩng, chúng ta sẽ bàn thĩĩi trong mĩĩt bài sau.

Trong số nhĩĩng “tĩĩ chĩĩc phi chính phủ” (non-governmental organizations), thì phần đông đĩĩu có tính cách tĩĩ thiĩĩn nhân đĩĩo hay văn hóa xã hĩĩi. Do đó mà hĩĩi đĩĩi dàng hĩĩi p tác vĩĩi Nhà Nợ cĩĩt cĩĩp hĩĩi tĩĩng cĩĩi sĩĩi (grassroots level) như xóm làng ở nông thôn, hay khóm hĩĩi m ở thành phố, đĩĩi cùng bĩĩt tay thĩĩc hĩĩĩn nhĩĩng công viĩĩc có lĩĩi ích chung cho cĩĩng đĩĩng đĩĩa phĩĩĩng. Loại công viĩĩc này đĩĩĩc gĩĩi là “Công tác Phát Triển Cộng Đĩĩng” (Community Development Works). Cĩĩi thĩĩi nhĩĩi Hĩĩi Hĩĩĩng Thĩĩp Tĩĩi, Hĩĩi Hĩĩĩng Đĩĩo, Cĩĩi quan tĩĩi thiĩĩn bác ái thuĩĩc các tôn giáo v.v..., thì hĩĩi chuyên chăm lo viĩĩc cĩĩu trĩĩn nhĩĩn nhân thiên tai, bão lũ t, hĩĩi a hĩĩi an hay tĩĩi chĩĩc sinh hĩĩi at vui chĩĩi, giĩĩi trí lành mĩĩnh cho giĩĩi thanh thiĩĩu niên nhĩĩm mĩĩc đích giáo đĩĩc uĩĩn nhĩĩn, hĩĩĩng đĩĩn giĩĩi trĩĩi góp phần xây đĩĩng tĩĩĩng lai xĩĩi sĩĩi. Loại công tác “chĩĩnh trang cĩĩi thiĩĩn môi trĩĩĩng vĩĩt chĩĩt” như bĩĩo đĩĩm vĩĩi sinh, đào mĩĩĩng, đĩĩt đĩĩĩng cĩĩng thoát nĩĩĩc, tu sũĩa đĩĩĩng sũĩ, giĩĩi tĩĩi a khu nhà ở chuĩĩt v.v... thì đĩĩi thuyĩĩt phĩĩc đĩĩĩc quĩĩn chúng quy tĩĩi lĩĩi vĩĩi nhau đĩĩi góp công sũĩc và tài lĩĩc, vĩĩt lĩĩc vào viĩĩc thĩĩc hĩĩĩn nhĩĩng công trĩĩnh có ích lĩĩi thiĩĩt thĩĩc rõ rĩĩt cho cĩĩng đĩĩng ở tĩĩĩng đĩĩa phĩĩĩng mĩĩt.

Nhĩĩng công tác cĩĩi thĩĩi, thiĩĩt thĩĩc nhĩĩi vĩĩy vĩĩa có kĩĩt quĩĩ là cĩĩi thiĩĩn môi trĩĩĩng sinh sũĩng cĩĩi a ngĩĩĩi dân, vĩĩa có tác đĩĩng tinh thĩĩn là làm tăng thêm số liên kĩĩt gĩĩn bó giĩĩa các thành viĩĩn trong cĩĩng đĩĩng vĩĩi nhau. Cái tác đĩĩng tinh thĩĩn này còn đĩĩĩc gĩĩi là “tăng thêm Vĩĩn Xã Hĩĩi” cho tĩĩp thĩĩi cĩĩng đĩĩng (Social Capital). Ta có thĩĩi thấy đĩĩĩc là mĩĩt cĩĩng đĩĩng nào mà có đĩĩĩc cái số Vĩĩn Xã Hĩĩi càng đĩĩi dào, phong phú, thì dân chúng ở đó càng đĩĩĩc sinh sũĩng tĩĩi do, thĩĩi ai máĩĩi yên vui hĩĩĩn. Thông thĩĩĩng thì số đông quĩĩn chúng nhân dân vĩĩn còn rĩĩi rĩĩc, lĩĩi tĩĩi thĩĩi đĩĩng, ít có khi tĩĩi phát mà đĩĩng lĩĩi at nhĩĩt tĩĩi đĩĩng lên đĩĩi phát đĩĩng thành mĩĩt phong trào sinh hĩĩi at tĩĩp thĩĩi nào cho bĩĩn vĩĩng, liên tĩĩc đĩĩĩc. Do đó mà luôn luôn cĩĩn phĩĩi có mĩĩt số cán bĩĩi nòng cĩĩt đóng vai trò làm chĩĩt men, chĩĩt xúc tác (catalyst) đĩĩi khĩĩi đĩĩng đĩĩĩc mĩĩt thĩĩi phĩĩn ở ngĩĩĩng dây chuyĩĩn (chain reaction), có tác đĩĩng vĩĩn đĩĩng đĩĩĩc cĩĩi khĩĩi quĩĩn chúng cùng đĩĩng lòng, hĩĩi p y vĩĩi nhau, đĩĩi cùng đĩĩn thân, nhĩĩp cuĩĩc vào viĩĩc thĩĩc hĩĩĩn công tác vì lĩĩi ích cĩĩi a cĩĩi tĩĩp thĩĩi. Đó là mĩĩt lĩĩi công tác “Vĩĩn Đĩĩng/Gây Men Nĩĩi Quĩĩn Chúng” (Mass Mobilisation/Mass Fermentation).

Các nhà nghiên cứu xã hội học thực nghiệm phân biệt là sự nhu cầu thực tế (real needs) của một tập thể thì rất nhiều, không làm sao mà đáp ứng cho thật đáng hết được. Trái lại, chỉ có những nhu cầu mà chính quần chúng đích thân cảm nhận được (felt needs), thì họ mới cùng nhau ra tay đỡ mà hợp lực tìm phôi nghiệm cách giải quyết cho thật ráo hoàn toàn được. Những cán bộ chuyên môn và công tác phát triển cộng đồng chính là những người đi sâu, đi sát với quần chúng nhân dân để có thể hiểu biết thấu đáo về tâm tư nguyện vọng sâu kín của họ và họ nên tìm cách thuyết phục, lôi cuốn họ cùng nhau ý thức và cảm nhận được đâu là những nhu cầu thiết thực, cần thiết và ưu tiên cấp bách cần phải đáp ứng ngay của tập thể.

Phôi nghiệm thực Phát Triển Cộng đồng như vừa ghi trên đây đã được phát triển từ nhiều nơi trên thế giới. Ở thành phố Manila Philippines, thì từ lâu đã có một chi nhánh của “Phôi Tá Thành Thành và Phát triển Cộng đồng” để phôi nghiệm hình thức trình PTCD trên toàn quốc. Và đã có rất nhiều Địch Hội, nơi có một Phân Khoa chuyên môn dạy về môn Phát triển Cộng đồng (Department of Community Development). Ở miền Nam Việt nam thì từ trước năm 1975, thì Trường Công Tác Xã Hội do Liên Hiệp Quốc bảo trợ đã có một lớp đào tạo “Phôi Trí Viên PTCD” để thành chuyên viên làm việc cho các địa phương do Bộ Xã Hội điều hành và thực hiện. Những thời kỳ sau này dù chỉ có một số cộng sự, thì không thể phát huy loại mô hình công tác này. Một điều đáng tiếc là vì những người nghe nói đến phôi nghiệm thực “Nhà nước và Nhân dân cùng làm” để chỉ những việc nhân dân có những đóng góp vào những công việc của địa phương do chính quyền số thì được ra phát triển khi nào. Trong một dịp khác, những người viết số phân tích và lồng ghép giá trị thực hiện và các mặt của loại hình công tác “Nhà nước và Nhân dân cùng làm” dù chỉ có một tài toàn trợ của số người ta thì mới thực hiện được năm gần đây.

Trong khuôn khổ của bài báo, tôi chỉ xin ghi ngắn gọn như sau: Vì Cộng đồng số chỉ trình bày dành quyền Lãnh đạo toàn diện, tuy nhiên và tập trung, nên không những họ nắm giữ được quyền và chính trị, kinh tế mà còn cả về văn hóa, xã hội nữa. Cho nên ngay đến Hội Hội Thành Phố, thì trong nội bộ thực cũng có một chi nhánh của Cộng đồng CS để chỉ huy lãnh đạo. Hội Hội Cộng đồng thì hoàn toàn bị giải thể, bị gọt ra ngoài; để dành để quyền thao túng cho Đoàn Thanh Niên Cộng đồng số chính Minh. Hội Phôi Nữ cũng vậy. Tất cả mọi đoàn thể quần chúng thì đều do Cộng đồng CS nắm giữ chỉ huy, điều hành hết. Kể cả các thực tôn giáo, thì cũng đều bị họ lũng đoạn, thao túng, khống chế đến để gần như bị tê liệt thực. Không hề có một thực thực thực của tập nhân nào được phép hoạt động. Như vậy là chỉ có cộng đồng số đã triệt tiêu toàn bộ Xã Hội Dân Sự, để cho một mình được của họ toàn quyền mà tình làm mà làm gió trên quê hương đất nước VN chúng ta.

Trong hoàn cảnh thực toàn diện như vậy, thật là khó lòng cho những người có thiện chí muốn đóng góp thực vào công cuộc xây dựng thực thực thực các xóm làng nông thôn, hay thực các ngõ hẻm nơi thành phố. Đó là lý do khiến cho trong mấy năm gần đây, giải thể thực trong thực

đã bắt đầu gồng mình đứng lên đòi hỏi quy định quy tắc cho đứng bảo vệ mình trong việc giải quyết những khiếm khuyết của dân oan bất cần bất chèn ép tất cả để đạt mục tiêu ruồng bỏ, vùi dập tất cả. Cũng như là Đòi Trả Do Ngôn Luận, Trả Do Lạm Quyền, Trả Do Tôn Giáo v.v... Dù bất đàn áp tàn bạo, các chiến sĩ tranh đấu cho Trả do, Dân chủ, Nhân quyền này vẫn kiên trì, quyết liệt trong thời điểm đầu tiên của nhà cầm quyền công sản. Đó là một niềm hy vọng đầy phẫn nộ cho nhân dân chúng ta vào đầu thế kỷ 21 hiện nay.

Và song song với phong trào tranh đấu sôi nổi về chính trị và nhân quyền này, vẫn còn có những công nhân âm thầm của những nhóm nhỏ bé, mà kiên trì những người theo đuổi những công việc xã hội thầm lặng không tên, không tuổi đời những người đã phá vỡ những khuôn mẫu cũ. Đây là những anh hùng vô danh (unsung heroes) đang miệt mài lột bỏ những cho thế hệ tiếp theo lại của dân tộc chúng ta. Dĩ nhiên là họ cũng có tầm nhìn rộng rãi bao la (global vision); những người biết khiêm tốn bắt đầu bằng những việc làm nhỏ bé để rồi dần dần phá vỡ những khuôn mẫu cũ trong tầm tay với của mình (Act locally). Họ vậy mà tránh được sự dòm ngó, nghi kỵ của công an mật và công sản, vẫn có mặt khắp nơi và luôn đa nghi, luôn luôn tàn ác như Tào Tháo. Chính lạm quyền này đang gây đổ vỡ niềm tin cộng đồng và lòng tin của quần chúng nhân dân với những công sản, và họ vậy họ đang tạo dựng niềm tin cho công cuộc phục hưng Xã Hội Dân Sự, một khi chế độ độc tài toàn trị công sản hiện nay sụp đổ, như đã xảy ra tại Đông Âu và tại chính Liên Xô mà vẫn được coi là thành tựu của chủ nghĩa xã hội.

Và đây mới chính là những bước đầu của một cuộc Cách Mạng bất bạo động, không đổ máu, để tiến tới xây dựng một xã hội công bằng, nhân ái như cha ông chúng ta đã từng như những bao nhiêu đời nay. Đó cũng là “một quá trình tiến bộ không thể nào đảo ngược” (Irreversible process). Mục tiêu của công sản ngoại có dùng mọi thủ đoạn tàn bạo, bắt nạt và vô luân đến đâu đi nữa, để dập tắt phong trào quần chúng tranh đấu bất bạo động này.